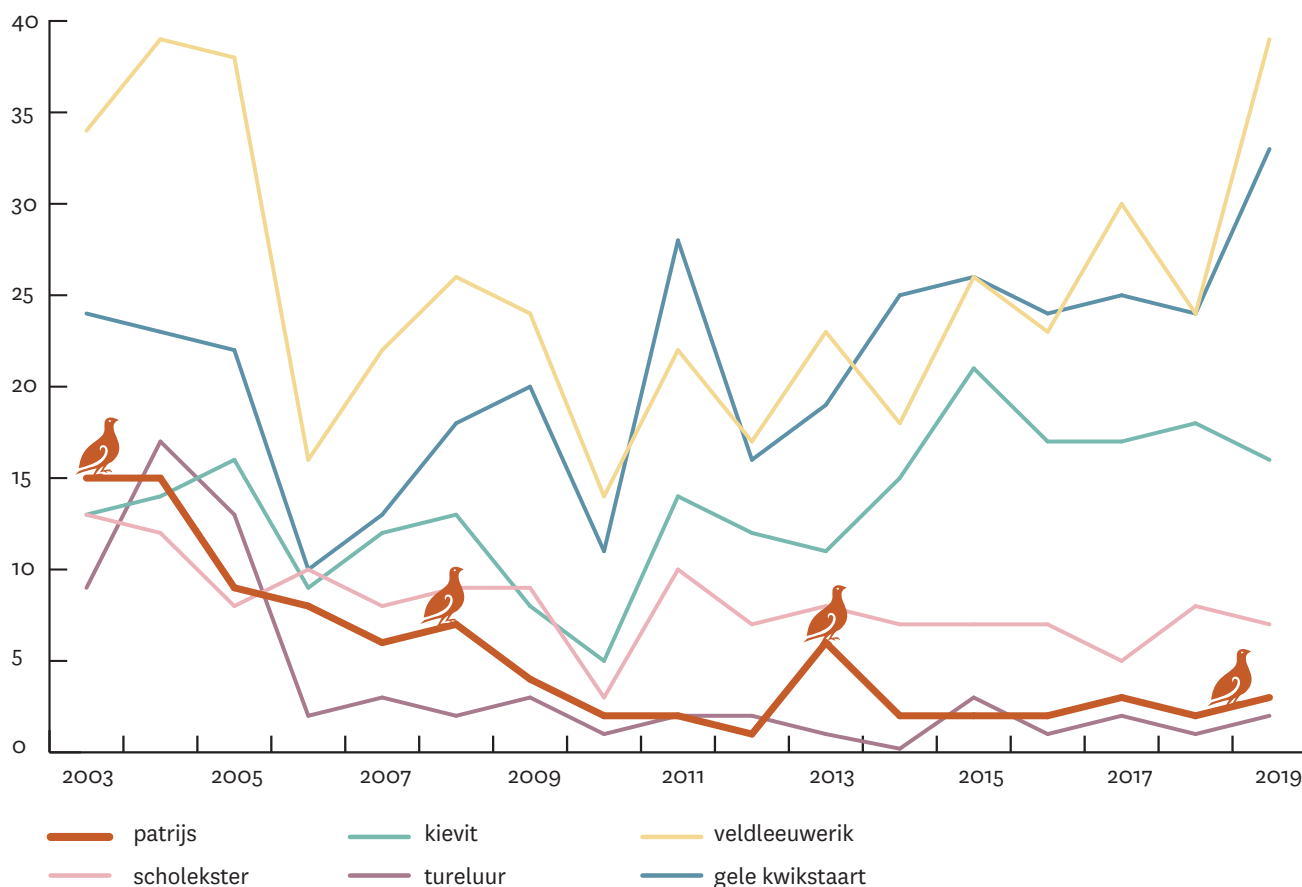

Bollenteelt helpt patrijs overleven

Tot verbazing van velen zijn er in Bollenstreek nog volop veldleeuweriken en gele kwikstaarten te zien en te horen. Zij broeden in het open, steppeachtige landschap van de bollenvelden. Ook de patrijs komt er voor, maar de aantallen lopen terug. In het Patrijzenproject in de Bollenstreek en het project Bollenteler Waterwijs is gekeken naar de mogelijkheden de leefruimte voor patrijzen te vergroten.

Tekst: Anne Marie van Dam Bodem & Groen, Anja van Servellen (ANLV Geestgrond), Leontine Langner (Delphy) | Fotografie: Lidy van der Salm

Dichtheden (aantal broedparen per 100 ha) van bollenvogelsoorten in de Bollenstreek.

Meer informatie over het Project Patrijs is te vinden op de website van ANLV Geestgrond. Hier zijn ook de folders met tips te downloaden.

Al sinds 2002 tellen vrijwilligers van ANLV Geestgrond vogels in de Bollenstreek. De aantallen veldleeuweriken, Kieviten en gele kwikstaarten zijn redelijk stabiel, of nemen iets toe. De aantallen patrijzen en tureluurs zijn tussen 2002 en 2010 gedaald en blijven nu laag. Ook het aantal scholeksters is ietsje gedaald.

Omdat er verontrustend weinig patrijzen geteld worden, heeft Geestgrond daarvoor een uitgebreidere monitoring opgezet. In 2018 zijn rond 30 broedparen in de streek geteld, in 2019 ruim 30 en in 2020 weer minder. Er is dus sprake van variatie.

WEINIG PATRIJZEN, HOE KOMT DAT?

Patrijzen hebben drie dingen nodig in hun leefgebied:

- veilige broedgelegenheid en jaarrond beschutting;
 - insecten: voedsel voor de jongen, in de buurt van het nest;
 - jaarrond voedsel voor volwassen dieren, met name granen.
- Er zijn veel ontwikkelingen die het patrijzen moeilijk maken. Door schaalvergroting is er minder beschutting. Ook sneuvelen er meer patrijzen tijdens het rooien, dat steeds vaker vroeg in het jaar plaatsvindt. Er zijn minder hagen, heggen, overhoekjes en akkerranden, dus minder beschutting, en minder insecten en zaden. Het areaal hyacinten, met dik strodek, is gedaald. Het stro bevat minder zaden dan voorheen, door verbeterde dorstechniek. Er is meer bebouwing op erven en langs bollenpercelen. Door predatie van vossen zijn er geen patrijzen meer in de binnenduinrand. Onkruiden leveren insecten en zaden voor patrijzen, maar zijn in de teelt niet gewenst: ze vormen een goede kweekplek voor luizen, die virussen overbrengen naar bolgewassen. Kortom: een heel aantal bedreigingen. Daarom zijn Anja van Servellen en Paul Venderbosch van Geestgrond in 2018 een project gestart, met financiering van de provincie. Dit draait om de betere monitoring, proeven met ingezaaide stroken bij kwekers en verspreiding van tips voor hulp aan patrijzen.

INGEZAAIDE AKKERRANDEN

Zes kwekers zaaiden in 2019 profstroken in met bloemenmengsels. In juni en augustus is de hoeveelheid insecten gemeten met vangplaten. Vooral in augustus vlogen er meer insecten rond na inzaaien. Om insecten te bieden voor jonge patrijzen, kan er beter eerder gezaaid worden: heel vroeg in het jaar, of al in het najaar ervoor. Ook bij akkerranden met meerjarige planten is er al vroeger in het jaar bloei.

OOK GOED TEGEN PLAGEN

De maatregelen voor beschutting en voor bloeiende planten en struiken bevorderen natuurlijke vijanden van plagen. Zaa en aanplant van inheemse soorten werkt daarvoor het best: de soortenrijkdom neemt dan meer toe, waardoor een enkele soort zich minder goed explosief kan vermeerderen. Het ecosysteem wordt zo robuuster.

VERVOLG

Geestgrond gaat verder met bedrijven bezoeken, om te inventariseren wat kwekers kunnen doen voor patrijzen. Intussen is gestart met aanleg van heggen en hagen, met behulp van Landschapsfonds Holland Rijnland. Komende twee jaar zal er met provinciegeld voor boerenlandvogels nog 1.000 meter heg, haag en struweel bij komen. ♦

Tips om patrijzen te helpen

ANLV Geestgrond heeft een brochure met zeven makkelijke maatregelen geschreven, waarmee kwekers patrijzen kunnen helpen. Deze zijn ook goed voor insecten en voor andere vogels.

Groenbemesters inzaaien. Veel kwekers zaaien braakliggend land in, goed voor organische stof en bodemleven, en minder onkruid. Patrijzen zijn daar blij mee. Hoe langer het land groen is, hoe meer insecten en beschutting voor de patrijzen. Laat een tussengewas daarom zo lang mogelijk staan. Als het gehakseld wordt, geeft dat vaak wat zaad op de grond.

Bloemenmengsels inzaaien. Zaa akkerranden, geerhoekjes, overhoekjes en greppels die elk jaar braak liggen in met een meerjarig bloemenmengsel. Meerjarige planten zijn in het algemeen geen akkeronkruiden. Een bloemenmengsel kan daarop geselecteerd worden. Als een plek maar één seizoen beschikbaar is, zaa dan in de herfst of vroeg in het jaar eenjarige bloemen.

Gefaseerd maaaien. Pas natuurvriendelijk beheer toe. Maa twee keer per jaar en voer pas na een paar dagen het maaisel af. Laat elke keer 15-30% van de vegetatie staan, zodat er altijd een deel van de insecten overleeft. En wat ook helpt: Stel bij het maaaien de machine niet op de kortste stand. Laat het groen tussen de trekkersporen staan. Zorg voor rommelhoekjes waar patrijzen kunnen wegkruipen.

Rust waarborgen. Bollenvogels zijn blij met de bollenteelt omdat er lang rust heerst op de velden. Bollen worden relatief laat gerooid. Toch is de rooitijd voor de patrijs een gevaarlijke tijd, omdat de jongen laat in het seizoen uit het ei kruipen. In de rooitijd verliest de patrijs zijn dekking in het veld. Rommelhoekjes, ruige slootkanten, heggen en hagen zijn dan belangrijk als dekking tegen de predatoren en voor het vinden van voedsel voor hun jongen. De ruige slootkanten helpen óók om drift van middelen naar de sloot te voorkomen – extra ecologisch voordeel.

Heggen en hagen planten. Het aanplanten van heggen en hagen is belangrijk voor het groene netwerk in de Bollenstreek. Zowel geschoorene hagen als lossere heggen bieden beschutting voor patrijzen. In de luwte van hagen leven meer insecten. Een bloeiende heg levert extra voedsel voor insecten, die weer gegeten worden door jonge patrijzen. Begroeiing onder hagen is geschikt als schuilplek voor patrijzen en biedt ook extra voedsel. Spuit daarom niet onder hagen en heggen.

Struweel aanplanten. Plant een bosje aan de rand van het erf, rondom een loods of op een forse lege hoek. Gebruik hiervoor bloeiende en besdragende inheemse soorten, zoals meidoorn, sleedoorn, hulst, kardinaalsmuts en hondsroos. Snoei het struweel terug als het hoger wordt dan 2 meter, dan blijft het onderin ruig. Laat het daarna weer een aantal jaar groeien. Snoei niet overal tegelijk. Zo zijn er altijd schuilplekken voor patrijzen.

Bijvoeren in de winter. Aan het einde van de winter is er minder voedsel voorhanden. Door bij te voeren kunt u patrijzen de winter door helpen. U kunt rogge of tarwe strooien over het strodek, of een speciale voederton gebruiken. Bij een voerplek kunt u de vogels ook wat makkelijker te zien te krijgen.